

Leon Sikorski

**ZAŁOŻENIA METODYCZNO-PROGRAMOWE
KURSU JĘZYKA POLSKIEGO
DLA CUDZOZIEMCÓW-EKONOMISTÓW**

1. Uwagi wstępne. Sformułowane poniżej propozycje nie są czymś nowym w dydaktyce języków obcych. Są tylko przedstawieniem standardowego podejścia do rozwiązywania kwestii organizacyjnych, metodycznych i po części językowych, jakie stoją zawsze przed organizatorem kursów skróconych, intensywnych, o zawężonych celach nauczania.

Kursy krótkoterminowe stanowią oddzielny model nauczania. Towarzyszy mu duża koncentracja godzin lekcyjnych i całego materiału, który winien być przyswojony przez słuchacza. Dla przykładu: na kursie miesięcznym zajęcia praktyczne obejmują 100–120 godzin. Proporcjonalnie kurs 3-miesięczny obejmuje 300–360 godzin.

Zakłada się: 5-dniowy tydzień \times 6 godzin = 30 godzin. Jeśli założy się profilowanie kursu ogólnego na słownictwo specjalne, można już od pierwszego dnia zajęć przyjąć zasadę: 4 godziny – język ogólny, 2 godziny – język specjalny.

Przez „język specjalny” rozumie się słownictwo ukierunkowane, tematyczne, wynikające z celu realizowanego przez lektora i słuchaczy, nie zaś system językowy.

2. Problemy podstawowe, ogólne. Ze względu na ograniczony czas nauczania należy skonkretyzować sferę danej działalności mownej i ściśle określić stronę treściową (tematykę).

Cele kursu krótkoterminowego w zakresie tematyki ekonomicznej określamy następująco:

– nauka czytania tekstów specjalistycznych: ogłoszeń prasowych, reklam, komunikatów bankowych, kursów walut, danych statystycznych itp.;

– nauka rozumienia dialogów ze słuchu: w sklepie, w banku, w kantorze, w hurtowni, w kasie itp.;

– lektura krótkich tekstów adaptowanych z takich dziedzin jak: handel, transport, rynek, bankowość, przemysł, rolnictwo, usługi, EWG, import, eksport, międzynarodowa wymiana gospodarcza, organizacja przedsiębiorstwa itp.;

– nauka pisania: prowadzenie urzędowej korespondencji z zakresu handlu, eksportu, importu, usług. Redagowanie innych pism użytkowych.

Ponieważ celem głównym kursów krótkoterminowych jest najczęściej umiejętność porozumiewania się, dlatego dominować powinno podejście komunikatywne. Kręgi tematów konwersacyjnych muszą być ściśle określone. Dialogi sklepowe, bankowe, hotelowe mają realizować w formie językowej zamierzenia, intencje, życzenia i pragnienia przyszłego użytkownika.

Stosowanie metod: audiolingwalnej, reproduktywno-kreatywnej i kognitywnej pozwoli na opanowanie nie tylko podstawowych sprawności językowych, ale także uświadomi ogólniejsze pojęcie o systemie języka polskiego. Aby jednak ułatwić słuchaczom podniesienie poziomu opanowania języka, należy przed podjęciem pracy z nimi zorientować się w poziomie ich sprawności mownych. Należy sobie zdawać sprawę z faktu, że jeśli kurs zaczyna się od podstaw, to liczba 360 godzin stanowi zaledwie 2/3 (ok. 65%) czasu przeznaczanego w I semestrze na opanowanie bazy gramatycznej w zakresie wymowy, pisowni, morfologii fleksyjnej i składni zdania pojedynczego. W takiej sytuacji program kursu już z założenia zawiera czynniki ograniczające efektywność nauczania, które może dodatkowo utrudnić niełatwa dla cudzoziemców fonetyczna strona języka polskiego.

3. Uwagi szczegółowe dotyczą stylistycznej odmiany polszczyzny, realizowanej na zajęciach z ludźmi biznesu, czyli języka nauk ekonomicznych. Ze względu na ekonomizację kursu i optymalizowanie działań należy przestrzegać zasady tematyczno-systemowej, wynikającej z podejścia kognitywnego. Istotne jest więc wskazywanie – poza naturalnymi dialogami – na funkcjonowanie słownictwa specjalistycznego, silnie zinternacjonalizowanego, w systemie polszczyzny współczesnej.

Dążyć należy więc do wyrabiania świadomości semantycznej, do kojarzenia formy wyrazowej z treścią. Zdając sobie sprawę z zawodności technik słowotwórczych, warto podsuwać kursantom takie ciągi słowoform jak np.:

produkować	–	produkcja	–	producent	(-ent)
konsumować	–	konsumpcja	–	konsument	
handlować	–	handel	–	handlowiec	(-owiec)
eksportować	–	eksport	–	eksporter	(-er)
importować	–	import	–	importer	
sprzedawać	–	sprzedaż	–	sprzedawca	(-ca)

pracować	– praca	– pracownik	(-nik)
kooperować	– kooperacja	– kooperant	(-ant)
eksploatować	– eksploatacja	– eksploatacja	(-tor)

Zasada selekcji materiału leksykalnego dyktuje z kolei konieczność częstego pojawiania się słownictwa przydatnego w określonych sytuacjach dialogowych oraz tekstach. Będą to wyrazy o wysokim stopniu częstotliwości, np.: *bank, kantor, fabryka, zakład, sklep, warsztat, kasa, firma, biuro, centrum handlowe, hurtownia, filia*, a także: *biznesmen, bankowiec, akcjonariusz, handlowiec, hurtownik, kasjer, księgowy (-owa), fabrykant*. Inna grupa to: *towar, artykuł, produkt, wyrób, sztuka, brak, dług, pieniądze, dewizy, waluta, kapitał, dochód, wydatek, zarobek* itp. Do częstych przymiotników należą: *drogi, droższy niż, najdroższy; tani, dobry, zły, duży, mały* itp. Z czasowników: *tanieć, drożeć, rosnąć, maleć, procentować, rozchodzić się, dostarczać, zarobić, stracić* itp.

Na wyższym poziomie nauczania można (trzeba) zwrócić uwagę na funkcjonowanie grup nominalnych typu: a) *gospodarstwo produkcyjne, dochód realny* itp.; b) *wzrost dochodów, wielkość produkcji* itp.; c) *zwiększenie dochodów, zmniejszenie wydatków, ograniczenie energii* itp.; d) *wydatki na inwestycje, dochody z kapitału* itp.; e) *tempo rozwoju gospodarczego, realny wzrost dochodów* itp.

Za istotne uznajemy też grupowanie jednostek o podstawie werbalnej, np.: *produkować artykuły, oszczędzać energię (surowce), płacić gotówką (czekiem, przelewem); artykuł tanieje (drożeje), cena rośnie (spada), brakuje towarów (surowców, kapitału)*.

Wśród zadań złożonych na uwagę zasługują modele następujące:

a) zdanie wyrażające cel: „*Aby... + V_{inf}... + zdanie główne*” – w dwu wariantach: zdanie z podmiotem, zdanie bezpodmiotowe (z formami nieosobowymi *trzeba, należy*). Przykładowo: „*Aby inwestować, inwestor musi mieć kapitał. Aby inwestować, trzeba mieć kapitał*”.

b) Zdanie przyczynowo-skutkowe, wyrażające w jednym członie warunek: „*Jeżeli...(warunek, przyczyna)..., [to], [wtedy], [Ø]...(skutek)...*” Przykładowo: „*Jeżeli import towarów jest coraz większy, wtedy ich ilość na rynku rośnie*”.

c) Zdanie alternatywne z elementami wykluczającymi się: „*Albo..., albo...*” Przykładowo: „*Gotowe produkty są albo eksportowane, albo pozostają na rynku krajowym*”.

d) Odmiana zdania przyczynowo-skutkowego, wyrażającego intensywność cechy: „*Im..., tym...*” (w obu członach elementem obligatoryjnym jest stopień wyższy przymiotnika lub przysłówka). Przykładowo: „*Im wyższe są ceny towarów na rynku, tym mniejsze są ich zakupy*”.

Spośród zjawisk łączonych – morfosyntaktycznych – należy wskazać na funkcjonowanie morfemów: *-szy, -ejszy, -ej* w zdaniach typu „*Im..., tym...*”

Podobną sytuację mamy w zdaniach wyrażających cel, np. model „*Aby...*”, gdzie obligatoryjnym elementem jest bezokolicznikowy morfem *-ć*.

Do częstych formantów przymiotnikowych zaliczamy głównie takie jak: *-owy*, *-yczny*, *-iczny*, *-yjny* (*rynkowy*, *firmowy*, *ekonomiczny*, *konkurencyjny*).

Uwagi zawarte w pkt 3 mają charakter propozycji, więc nie stanowią rozwiązań ani idealnych, ani dokładnych. Mogą być natomiast podstawą do dyskusji w zespole przygotowującym materiały dydaktyczne, których powstanie przed rozpoczęciem zajęć z grupą kursową wydaje się oczywiste. Przy tej pracy może się okazać pożyteczny artykuł Ewy Bajor o języku specjalistycznym na zajęciach z cudzoziemcami¹.

¹ *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, Łódź 1987, s. 130–136.